

Zin in elke dag

Een onderzoek naar alledaags ritueel handelen
van adolescenten in de residentiële jeugdhulp

Gert Vierwind

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Project.no. 023.002.072

Uitgeverij Parthenon
Postbus 22199, 1302 CD Almere
www.uitgeverijparthenon.nl

© 2019 Gert Vierwind. Alle rechten voorbehouden.

OMSLAG EN ILLUSTRATIES: © Studio Vandaar, Jedi Noordegraaf

NUR: 740

ISBN | EAN: 978 90 79578 986

Zin in elke dag

Een onderzoek naar alledaags ritueel handelen
van adolescenten in de residentiële jeugdhulp

Proefschrift
ter verkrijging van de graad van doctor
aan de Radboud Universiteit Nijmegen
op gezag van de rector magnificus prof. dr. J.H.J.M. van Krieken,
volgens besluit van het college van decanen
in het openbaar te verdedigen op woensdag 4 december 2019
om 10.30 uur precies

door

Gerrit Vierwind
geboren op 13 mei 1959
te Putten

Promotoren:

Prof. dr. H.J.M. Venbrux

Prof. dr. T.H. Quartier

Copromotor:

Dr. M. Noordegraaf (Christelijke Hogeschool Ede)

Manuscriptcommissie:

Prof. dr. C. van Nieuwkerk

Prof. dr. P.J.C.L. van der Velde

Prof. dr. A.M. Korte (Universiteit Utrecht)

Prof. dr. J.P. van Ewijk (Universiteit voor Humanistiek)

Dr. T.A.M. Graas

INHOUD

Woord vooraf	7
1. Zin in elke dag. <i>Inleiding</i>	8
1.1 Onderzoeksvragen	10
1.2 Theoretisch kader	12
1.3 Context van onderzoek: vrijwillige residentiële jeugdhulp	14
1.4 Methodologie	16
1.5 Opbouw van dit proefschrift	21
2. De dag door. <i>Over dagelijkse rituelen: van ontbijt naar bedtijd</i>	23
2.1 Inleiding	23
2.2 Het cyclische dagelijkse ritueel	25
2.2.1 De sociale en existentiële dimensie van het ritueel	26
2.3 Veldverkenning	33
2.3.1 Zeven dagelijkse rituelen	34
2.4 Dagelijkse rituelen en orthopedagogische basiszorg	55
2.4.1 Dagelijkse rituelen en pedagogisch handelen	59
2.5 Resumé	64
2.6 Besluit	65
3. Dit ben ik. <i>Over initiatierituelen en zelfpresentatie</i>	66
3.1 Inleiding	66
3.2 Initiatierituelen.	68
3.2.1 Klassieke rituelen	68
3.2.2 Eigentijdse rituelen	72
3.3 Veldverkenning	78
3.4 Persoonlijk/individueel	78
3.4.1 Zichzelf presenteren	79
3.4.2 Weerstand en verzet bieden	95
4. Zo wil ik zijn. <i>Over initiatierituelen en volwassen worden</i>	101
4.1 Inleiding	101
4.2 Categorie II sociaal/wederzijds	102
4.2.1 Contact leggen en afhouden	103
4.2.2 Waardering vragen en geven	112
4.3 Categorie III: Institutioneel/de Instelling	121
4.3.1 Instellingsopdrachten verrichten	121
4.3.2 Afscheid nemen	124
4.4. Initiatie en de zoektocht naar onafhankelijkheid	128
4.4.1 Twee perspectieven	129

4.4.2 Een goed mens zijn	130
4.4.3 Jezelf zijn	131
4.5 Resumé	135
4.6 Besluit	140
5. Op zoek naar steun. <i>Over rituelen met een spirituele dimensie</i>	141
5.1 Inleiding	141
5.2 Spiritualiteit	142
5.3 Veldverkenning	146
5.3.1 Omgang met objecten	148
5.3.2 Grafbezoek	153
5.3.3 Bidden	157
5.4 Spiritueel geladen rituelen: de jongeren en de pedagogisch mede-werkers	162
5.4.1 De jongeren	162
5.4.2 Pedagogische medewerkers	165
5.5 Resumé	167
5.6 Besluit	168
6. Conclusies en aanbevelingen	169
6.1 Inleiding	169
6.2 Dagelijks rituelen	170
6.2.1 Visie en kwaliteitsvorming	170
6.2.2 Loyaliteit en familierituelen	172
6.3 Initiatierituelen	173
6.3.1 Een goed mens en jezelf zijn	173
6.4 Rituelen met een spirituele dimensie	178
6.4.1 Vorm en werking van rituelen met een spirituele dimensie	178
6.4.2 Persoonlijke gespreksvoering en rituelen met een spirituele dimensie	180
6.5 Slotbeschouwing	181
Bibliografie	184
Bijlagen	194
1 Observatielijst	194
2a Interviews met jongeren	195
2a Gespreksbladen bij de interviews	197
3b Interviewprotocol Pedagogische Medewerkers Jeugdhulpinstellingen	199
Summary	201
Over de auteur	209